

Takács János

evangélikus lelkész

Az

evangélikus család

II. kiadás.

Kiadja a Hódmezővásárhelyi Evangélikus Egyházközség 1944.

Előszó

Ez évben ünnepli gyülekezetünk templomszentelésének százéves jubileumát. A templom-építő ősök áldozatkészsége, Isten iránti szeretete, hűsége ma újra éled a szívekben. A gyülekezet ma is rajongó szeretettel tekint lelki otthonára.

A világban sok felé elhagyottá lett vagy rommá dőlő templomok jelzik a pusztítás szellemének útját. Isten iránti hálával tölt el bennünket, hogy száz esztendő után ma is bemehetünk új köntösbe öltöztetett lelki otthonunkba, ahol a hőtesér falak egyszerű keretében áhítatos oltár, önzetlen adományból épült orgona, ismert pad-sorok egyszerű berendezésének meleg összhangja, színes ablakokon szelíden beszűrődő napfény derűs hangulata fogad bennünket. A templomépítők szeretete köszönt ma az idők távolából és int, buzdít minden evangélikus embert: szeresd a te Uradat, Istenedet! Szeresd Isten házát!

A százéves jubileum egyházközségünk igaz öröme. A százados gyülekezeti törzsnek sok hajtása, sok építő család sarja ma is itt él. Sok ág, időközben elfonnyadt, lehullott. A háladási örömeiben a gyülekezet családjai ma újra egymásra találhatnak, hogy a következő századok-

ban az újonnan fakadt hájtásokkal, az újonnan jött és létesült családokkal egybefonódva, élő gyülekezeti közösséggé forrva szolgálják a mindenható Istent.

Gyülekezetünk a mostani viharban nem ünnepelhet feltűnő külső keretek között. Nem állíthat emlékoszlopot a „Mindedig megsegített az Úr” (I. Sám. 7:12) feliratnak. Építő irattal akart a gyülekezet emlékeit állítani a százéves templomnak, szolgálni anyaszentegyházunknak. Ezzel a gondolattal bocsátja ki gyülekezetünk ezt a könyvecskét.

Az irat tárgyát gyülekezetünk felügyelője Micsinay Péter gyárigazgató választotta. A vázlatát is a szív szeretetével és a szolgálatkészség gondosságával ő készítette el. Így könnyebb volt nekem a kidolgozás. Segítő készsége, a részletek elolvasásakor adott tanácsai kedvet és erőt adtak. Boldogok vagyunk, hogy felügyelőnk nemcsak templomunk, épületeink tatarozásánál, költségvetések elkészítésénél fejti ki munkáját, hanem gondja van a lelki építésre is.

Kicsiny szórványgyülekezetünk áldozatos munkáján nyugodjék meg Isten gazdag áldása.

Erős vár a mi Istenünk!

Hódmezővásárhely, 1944.

T. J.

OTTHON

Emberi lakás, néhány szobával, udvarral; hajlék, mely az idő viszontagságai ellen megvéd, munka után pihenést nyújt, bölcső, mely álomba ringat; tápláló élestar, mely felnevel; vigasztaló, mely könnyeket letöröl; sziklavár, mely elzárja előlünk az élet viharát; szelidén fölénk hajló boltozat mely eltakarja előlünk a gondok felhőit. Ez lenne hát az otthon?

Nem. Ennél sokkalta több. Életnek bölcsője, az Élet Urának támaszpontja a Tőle elidegenített pokoli világban. Titokzatos műhely, ahol emberfeletti kéz, az Isten keze formál életet. Csodás kert, az Éden emlékdarabja, ahol a mennyei Kertész plántál és olt hervadhatatlan, tündérszép virágokat és érlel, tövisek közt is mézédés gyümölcsöt; ahol az anyai, apai szeretetnek oltványait észrevétlenül, a tündérialom halkságával oltja be szívünkbe a Mester keze. Vágyak pillangói leheletkönnyedséggel termékenyítik meg a szülői szíveket, hogy teremjenek új, csodás életet, új nemzedéket, új jövődőt.

A bölcsőben ringó gyermek az Isten kezének csodálatos alkotása: az Élet Urának parányi szikrája, a Teremtő lényének picinyke darabja. Az otthon az Édenből, az élet fájától száműzött, kivetett embernek oázisa, melyet Isten kegyelme nyújtott neki. Isten csodás ajándékainak tárháza, Aki nekünk itt nemcsak az életet adja, hanem az életnek minden szépségét, örömét, ragyogását és boldogságát.

Drága otthon! Boldog otthon! De sok örömteli órát éltünk át benned! Mennyi drága emlék él ma is szívünkben, mely ma is erőforrás, üdítő, húsító ital nekünk! De sokszor halljuk ma is biztató szavad!

Ha otthonunkra gondolunk, édesapánk lépteit halljuk, aki sietett haza közénk, aki szívszorongva várt, apró ajándékot hozott, édesanyánk kezének lágy simogatását érezzük, ki nekünk kenyeret szelt, hűvös estéken gondosan betakart, betegségben ápolt, keserűségben vigasztalt, testvéreink játékos kacaját halljuk, hűséges szívüknek közeli dobogását érezzük.

De még ennél is több a mi otthonunk, mert a mi otthonunk — s ezért soha nem adhatunk eléggé hálát a Mindenhatónak — evangélikus keresztyén otthon!

Itt ébredt fel a vágy az igazi, multhatatlan mennyei otthon iránt. Édesapánk ajkáról hallottuk először karácsony esteknek túláradó örömében az isteni örömhírt: „Ma született néktek a Megtartó!” Csendes estéken Jézusról szóló evangéliumot olvasott nekünk évről-évre, napról-napra töretlen hűséggel. Édesanyánk altató dalát rég elfelejtettük, de az evangélium énekeit soha sem feledhetjük; ezeknek szívig ható melódiái ma is lelkünkben zsonganak az élet hullám hosszán. Igen, ők voltak, apánk, anyánk, akik az Élet Urával, az Úr Jézus Krisztussal megismertettek bennünket: ők vezettek oda az Úr asztalához, ahol Megváltónk kiontott vérében bűnbocsánatot, életet és üdvösséget nyertünk.

Evangélikus otthon nemcsak a testi élet bölcsője, hanem az Istenben való életnek, az örök életnek is bölcsője az Ige által. Ezért beszélünk evangélikus otthonról! Ezért jelent különleges, felbecsülhetetlen kincset az evangélikus otthon.

A ház falai leomolhatnak, bútorai elavulhatnak, a mennyei hajlékokban helyünk készen vár; az élet Igéjét hirdető és éneklő szülői ajkak elnémulhatnak, szeretetet árasztó szívüknek dobogása örökre elcsitulhat, de az Ige, melyet szóltak, a sírig szól mihozzánk, s az örök Szeretet, amelyet az ígében ismertünk meg, nem hagy magunkra a halál árnyékának völgyében sem.

KÖRNYEZET

Az evangélikus otthon az evangélikus jövő bölcsője. Az otthon adja a legszűkebb közösséget; a családot. Benne születik és nő fel a jövő nemzedék. Döntő jelentőségű a

növekedő emberre nézve a környezetet; hogy kik élnek körülötte, milyenek a külső körülményei, milyenek az első benyomások és tapasztalatok, melyeket az életben szerez? Ezért kutatnak bűnügyi nyomozásnál mindig a bűnözők életkörülményei, környezete után, hogy az eltévelyedés okát, gyökerét megtalálhassák; nagy emberek életrajza rendszerint a szülői otthonon, a család és családi körülmények vázolásával kezdődik; ismertetik a környezetet, mely ha'ással volt reá élet-szemlélete kialakulásánál. A szülők s testvérek példája, segítése, tanítása elhatározó jelentőséggel bír. A bűnös élet, a züllés mélypontjáról a tiszta élet magasságába való felledülés, a bűn halálából, a Krisztusban való új életre születés emberileg megmagyarázhatatlan titkát sokszor a hűséggel imádkozó édesanya, vagy család lelki szolgálata magyarázhatja csak meg. (Augusztinusz.)

Hogy evangélikus egyházunk a múltban annyi kiválóságot adott a világnak, hogy evangélikus nemzetek messze kimagasló, hősi teljesítményekre képesek, hogy kicsínységük mellett is világot lebilincselő kulturmagasságokat érnek el, hogy erkölcsi tekintetben messze felette állnak az átlagnak (finn), annak titkát is az evangélikus otthon és család magyarázhatja meg. Az Ige forrásából táplálkozó, Istennel eleven kapcsolatot fenntartó, imádkozó családi élet nyújthat csak a benne felnövekvő gyermeknek kiapadhatatlan erőforrást az élet küzdelmére, hathatós fegyverzetet a bűn elleni harcra, kellő kiképzést és bölcs oktatást a kisértő fondorlataival szemben. Az önnevelés minden eszközével és eredményeivel rendelkező ember feltétlenül elbukik ha szembe kerül a Sátán fondorlataival. Lehet belőle vasaltnadrágos, galléros „korrekt úriember“, aki nagyon vigyáz arra, hogy a világgal szembea mindig megőrizze becsületességét, tekintélyét, megközelíthetetlenségét; magasan hordott fővel, lebilincselő modorral, tiszteletet parancsol. De aki közelebből megismeri hamar kiábrándul belőle; a ragyogó külső mögött megvesztegethetőség, célszerűség, kicsinyes anyagiasság, paráznaság húzódik meg gyakran; ideig óráig tartják még a nívót a társadalmi formák korlátai, lassankint azonban átrágja ezeknek a korlátoknak korhadó fáját az előbbi bűnöknek férge s a nemes jellem porba hull világ csúfjára. — A társadalmi és

illemszabályok vérszegény útravalója hamarosan elégtelennek mutatkozik az élet harcában. Kitartó, erős és állhatatos csak az a lélek lehet, mely a mennyei kenyér eledelével s az Ige italával táplálkozik. Boldog az az ember, akinek a szülőotthon ilyen útravalót adott. — Evangélikus családok otthonaiban egykor az evangélium fénye ragyogott, benne a család valóságos kis gyülekezet volt; gyermekei lelkét az élő kenyérrel táplálta naponként; a jövő nemzedék családi fészkében az erkölcsi tisztaság magaslati levegőjét szívta; az életbe lépéskor őket maradandó útravalóval indította és imádkozó szeretettel kísérte. — Ezért szárnyaltak fiai magasra; állottak ki kemény próbákat hűséggel; tudtak odaáldozni mindent, vagyont, földet, házat, kényelmet Istenbe vetett hitükért; volt lelki erejük ahhoz, amikor a vakbuzgóság dühe szétrombolta otthonaikat, elvette életlehetőségeiket, s földönfutóvá tette őket, nem törték össze, hanem töretlen hittel ép erővel tudtak új otthonokat alapítani, új oltárokat építeni ott, ahová Isten őket küldte. Alföldi gyülekezeteink legnagyobb része — Békéscsaba, Szarvas, Orosháza, Hódmezővásárhely stb. — ebből a töretlen hitből épült. De hosszú évtizedeken, századokon át ápolták, táplálták is a hitnek ezt a lángját és sokaknak szívében ma is ég. — Isten ezt a hűséges hitet lelki békességgel, földi gazdagsággal és családi boldogsággal áldotta meg

Romok, száműzetés után életet teremtett a hűséges hit; békés fejlődés, gazdagság, bőség, gyermekáldás, egészség volt a hűség jutalma, melynek gyümölcseit mai napig élvezzük.

Fájdalom, hogy a hit és hűség kialvóban van. S ha ezen a téren megújulás nem lesz, elvesz a régi hűség és hit jutalma a jólét is és nyomorúság, bűn, népbetegségek, pusztulás lép helyébe.

Keressük az elvesztett Istent! (Ézs. 54:6) Ápoljuk az erős hitet! Építsük fel újra az evangéliumi hitélet bölcsőjét: az evangélikus otthont.

CSALÁDALAPÍTÁS

Építsük a legszűkebb közösséget, a családot erős akarral. Hiszen Isten is akarja ezt. Ő teremtette az embert férfiúvá és asszonnyá (1. Móz. 1.27 v.). Ő akarta, hogy legye-

nek ketten egy testlé. Ő oltotta az emberi szívbe a tiszta szerelem hófehér rózsáját, melyek beszennyezése egyenlő az Istentől való elszakadással. Isten különös kegyelme, hogy az embert teremő erővel ruházta fel a teremtés nagy művében az embert munkatársává tette. Végtelen atyai szeretete világot teremő erejének szikráit helyezte el az emberben. Az emberi testben mélyen elrejtett parányi sejtek isteni erőt, új életet, emberi jövődőt, családiák törzsét hordozzák magukban. Szeretet és szeretet utáni vágyban összeölelkeznek az élethordozó sejtek, hogy egyesülve elinduljanak az élet verőfényes diadalútjára. Mindez Isten műve, az Ő csodálatos rendelkezése.

Isten megteremthetne külön is minden embert. Felsőjogánál fogva fenntarthatná a maga számára a teremtés minden gyönyörűségét. De miben találnánk akkor mi örömet, szépséget? Ha nem lennének szüleink, testvéreink, apák, anyák, gyermekek? Ha a szülői, gyermeki vagy testvérszeretet érzéseit nem élhetnénk át? Mennyi jószág, ajándékozó szeretet volt Istenben, mikor ezekben részesített, mikor legszentebb munkájában, a teremtésben eszközévé tett!

A teremő Isten akkor, amikor az embert eszközévé tette nem vette el az ember szabadságát. Engedi, hogy az ember öntudatosan rendezze be életét, közreműködjek a családalapítás feltételeinek megteremtésében, saját izlése és tetszése szerint rendezhesse be otthonát. Nem szorítja az embert az egyformaság és egyhangúság szűk korlátai közé, hanem a tisztaság és szentség keretein belül ezernyi változatát adja az örömnél, gyönyörűségnek, a növekedésnek, fejlődésnek. Minden nap újabb örömet, újabb megható tanúságát az Ő csodás szeretetének. Az első szerelem fellobbanásától az unokában vagy dédunokában gyönyörködő aggastyán öröméig mily tág skálája az életszépségnek! Mindezt Isten akarja. Ő akarja a családot.

Ime mennyi ajándék! És mindezt az ember képes odaadni a Sátánnak a bűn pillanatnyi gyönyöreierért.

Építsük meg úgy a családot, hogy a Sátán ne rakhassa már az alapkövekbe, az ifjúkori életbe bele a pusztulás és halál romboló aknáit, a bűnnek mindent felemészítő csíráit. Evangélikus ifjúság! Családalapításod, otthon-építésed első

feltétele a tiszta élet. A bűn a benned elhelyezett életcsíráat akarja szétroncsolni, hogy ezzel romba döntse minden örömet, beszennyezze életed szépségét. Vigyázz! Őrizd tisztaságodat, mint őrség az ostromlott várat!

Ép test és ép lélek a leendő családi élet gránitalapja. Ma már nem kell az élet piacán gazdátlanul bolyongnia az ifjúságnak. Majdnem mindenütt megvan a mód arra, hogy ifjúsági egyesületekben megtalálja a maga társaságát, szórakozását. Megvan a lehetősége az evangélikus ifjúságnak, hogy az Igét naponként olvassa és a helyes megértését megtalálja. Isten Igéje az egyetlen kőszál, ahol az ember a kísértések viharában menedéket talál. Semmiféle felvilágosító propaganda vagy erkölcsi oktatás nem helyettesítheti Isten Igéjét: „Mert mi módon őrizheti meg az ifjú a maga útját, ha nem a te beszédednek megtartása által.” (Zsolt. 119.9.) Bibliaolvasó, tisztaéletű ifjúság rakhatja csak le a boldog és tiszta családi élet alapjait.

A lelki feltétel mellett közvetlenül kell megemlítenünk az anyagi feltételt. Hiszen ebben az anyagi világban élünk. Naponként van szükségünk az anyagi javakra. A szellemi és testi munkásnak egyaránt szüksége van az anyagi felkészülésre. Láttam iparos ifjakat, kik segédkorban megélhetésen felül maradt filléreiket nem korzózták és szórakozták el, hanem apránként szerszámokat vásároltak s a mestervizsga után könnyebben önállósulhattak; vannak földmunkás ifjak, akik szinte emberfeletti erőfeszítéssel, örökös kuporgatással tudtak annyi jószágállományra szert tenni, amennyi egy kicsiny háztartás elindításához szükséges. Szellemi munkásnál az önképzés, a szakképzettség, a minél nagyobb tudás és megbízhatóság megszerzése jelenti a tőkét. De ezek az anyagi feltételek lelkiekben gyökereznek. Tűrő kitartás, lemondás, élvhajzászat kerülése, igaz megbízhatóság nem teremnek a hitetlenség talaján. Bibliaolvasó, Istenben hívő ifjúság könnyebben éri el ezeket. A hitetlen, leendő apósának életverejtékéből akarja könnyebbé tenni életét és pótoltatni azt, amit az ő lustasága és haszontalansága nem tudott előteremteni. Hívó ember pedig ifjú korában kezd építeni, alapot rakni, hogy készen legyen a döntő órában, s ha

Isten még ezen felül is vagyonhoz juttatja (Salamon) tudjon azzal bölcsen élni és helyesen bánni.

Amint a kertész az ő fát minden erejének latbavetésével ápolgatja, gondozza, neveli, hogy azok minél több és nemesebb gyümölcsöt teremjenek, s a növekedést, fejlődést, az érést mégis az Isten adja, úgy az ember családalapításánál is Ő a kezdeményező és véghezvivő. Csodálatosan tudja beleszöni bölcs vezetését az ember életébe, anélkül, hogy az embert tehetetlen, akaratnélküli bábbá tenné. Ő teremti meg a családalapítás előfeltételeit, Ő indítja el az életfolyamatot és érleli az ismeretlen vágyakat elhatározássá. Az élet tavaszán lassan bontakoznak ki a vágyak, a tervek, mint tavasszal termő rügyek a fán. Az ember fejlődik, halad, cselekszik, de a menetrendet Isten szabja meg. Jaj lenne annak a fának, mely korábban bontaná rügyeit a megszábott időnél és jaj annak az ifjúságnak, mely siettetti a kibontakozás és gyümölcsérés idejét. Isten mindent a maga idejében intéz. Éppen ezért nem tanácsos a túl korai szerelem, melytől a megvalósulás napja oly messze van még, hogy az ifjaknak nincs ereje azt kívánni.

Természetesen eljegyzésre se kerüljön sor mindaddig, amíg belátható időn belül nem válik lehetővé az egybekelés. Viszont túl sokára sem érdemes halasztani az elhatározást és házasságkötést, mert akkor a másik végletbe esnénk. Hisz minél tovább halasztja valaki a rendelt időn túl a családalapítást, annál nehezebben valósul meg; több az akadály, nagyobb az esély a sikertelenségre, nem is szólva arról, hogy öreg korban sokszor egészen lehetetlen és közderültséget keltő elhatározások születnek. — Pontos korhatárt és szabályt erre nézve nem állíthatunk fel. Luther a tiszta élet és egészséges fejlődés érdekében a házasságnak idejében való megkötését sürgeti. Sajnos a modern élet, a hivatásra való felkészülés, hosszabb tanulás (egyetem, szakiskolák) révén kissé tágtítja a korhatárt, különösen a férfiaknál. Ez a mai ifjúságtól még több önfigyelmet, komoly-ságot követel.

Híúsági, fényűzési szempontok nem képezhetnek akadályt. Ha a kereset még nem elég a három szobás lakás pazar berendezésére, cselédtartásra, társasági élet folytatá-

sára, az idős szülők életviszonyainak elérésére, az még nem adhat okot a szülők ellenkezésére. Hiszen valamikor, talán a most már jobb körülmények, rendezettebb viszonyok között élő szülők is szerény lakással, két kezük munkájával kezdték a családi életet. Egyáltalában nincs okuk szégyenkezni, ha gyermekeik is hasonló körülményekkel, de szorgalommal és kitartással kezdik az életet.

Ma már az államvezetés is támogatja a fiatalok mielőbbi egybekelését, hogy a természetes fejlődésnek útát nyisson. Itt is az az elv érvényesül; mindent a maga idejében. Ez az egyén, a család, a nemzet és a jövő érdeke.

Kit válasszak?

Itt az elhatározás után vetettük fel a kérdést: kit válasszak élettársul? Az életben azonban — elég helytelenül — legtöbbször fordítva szokott következni a kettő. Először választunk magunknak valakit, s azután elhatározzuk, hogy ettől pedig nem tágtunk.

Pedig jobb már választás előtt tisztában lennünk azzal, hogy tulajdonképen kire is van nekünk szükségünk. Hiszen nem kis ügyről van itt szó. Az ember egész életére döntő befolyású, hogy kivel köti össze életét. És bármilyen körültekintő, óvatos, éleslátású legyen is a választásnál, nem tudja önmagát biztosítani, hogy esetleg csalódás ne érje. Isten azonban itt is az ember segítségére siet. Élettársat is Ő rendel, akit az ember meg is találhat, ha Istentől kéri és életét Isten vezetésére bízza. Isten nem köti meg itt sem az ember szabadságát, önállóságát, csak szempontokat, tanácsokat ad, hogy az ember ott és azok között keresse élettársát, ahol Isten akarata szerint megtalálhatja. A „Házasságok a mennyben kötötnek“ közmondás nagyon bölcsen utal erre. Boldog az az ember, aki az Istentől rendelt személyt választja hitvestársul.

Az a kérdés, honnan tudom, mi az Isten akarata? Istent nem lehet egyszerűen úgy megkérdezni, mint egy mellettünk álló s a mi nyelvünkön beszélő embert. Néki más a beszédmódja és más a nyelve. Hogy Őt adott esetben megérthessük, benne kell élnünk az Igében, ismernünk kell az ő beszédét és hangját (Ján. 10:4). Benne és vele kell élnünk, hogy útjain járassunk. Az imádságos élet, állandó kapcsolat

Istennel feltétele a vezettetésnek. Az élettársválasztás döntő jelentőségű útjára tehát csak eleven hitéletben, imádkozva indulhatunk el. Sajnos az ember az indulásnál nem igen szokott imádkozni; Sokszor csak befejezett tény elé állítja Istent. Ha balul üt ki a dolog, akkor jajveszékel és tördeli kezét. Az Isten nélküli ember nem hagyja magát vezettetni, de ő akarja vezetni az Istent. Emellett persze „vallásos” is szeretne lenni s ezért „imádkozik” is. De későn. Imádságában utólag bejelenti Istennek, hogy talált már élettársat, akit bizonyosan Isten választott néki, mert pusztá látása is gyönyörrel és forrósággal tölti el szívét s ráadásul még jó módú is. „Ezt meg kell adnod Istenem, mert különben én nem tudok benned tovább hinni. S ha sikerül, fogadom, hogy még pénzt is juttatok vallásos célokra...” Milyen lealázó, sértő, undorító ez a fölényes, pénzt ígérő farizeusi szellem, mely messzebb van az igazi Krisztus követéstől, mint a rablógyilkosság.

A hívő ember indulás előtt imádkozik. A szentírásban megkapó példa erre a leánykérésre induló Elzézer, aki gazdája fiának keres menyasszonyt. Mielőtt bármit is tenne, indulás előtt imádkozik. Arra kéri Istent, mutassa meg néki azt a leányt, akit Izsáknak rendelt. Isten meg is hallgatja kérését s egy boldog házasság lesz az imameghallgatás gyümölcse.

Persze ez a „modern” ember előtt egészen gyerekes dolog. Őt nem érdekli, mi az Isten akarata. De a „modern” ember családi élete és válási statisztikája nem is kecsegtető példa a családi életre készülőknek.

Mint fentebb említettük, szoros törvények, szabályok itt nincsenek, de vannak szempontok, melyeket az Ige nyújt, vagy amelyek az életből természetesen következnek.

Isten a nagy természetben gondoskodott arról, hogy az állandó vérkeveredés és frissülés elősegítse az egészséges fejlődést. Az Ige óvja az embert a rokonházasságtól, mert az abból született gyermekek fogyatékosak. Főúri és vagyonos családok sokszor a vagyon együttmaradásáért szinte belekényszerítették gyermekeiket a rokonházasságba. Az utódok azonban szomorúan rácafoltak erre a „jósándék”-ra. A mammonimádat keserű gyümölcsöket terem e téren is.

De ha anyagi előnyök nem is szerepelnének és csak tiszta szerelem lenne is a házasság indító oka, akkor is óvakodjunk a rokonházasságtól, mint olyantól, melyet Isten nem tanácsol.

A választásnak egészen természetes szempontja, hogy ne legyen túl nagy korkülönbség. A bibliai házasságok, melyek elég részletes leírásban állanak előttünk, — Izsák, Jákob, Ruth, stb. — mind korban is egymáshoz illő házasségekről szólnak. Nincs törvény seholsem, mely tiltaná a nagyobb korkülönbséget a házasságban, de az élettapasztalat ellent mond ennek. Eleinte nem is jelent semmi akadályt a megértés terén. Később azonban egyre élesebben ütközik ki s egyre kellemetlenebbül érezteti hatását. Egy angol szólás elég világosan mondja meg a korkülönbségről vallott egészséges közfelfogást; Az a házasság, melyben a férfi sokkal idősebb mint a nő, a testtől van; ahol a nő sokkal idősebb, mint a férfi, az az ördögtől van; s ha a nő csak néhány évvel fiatalabb, mint a férj, az a házasság Istentől van.

Nem hagyható figyelmen kívül a szülők beleegyezése, akiket Isten a legmagasabbra helyezett s akik számunkra Isten után az elsők. Nem lehet Isten szerinti az a házasság, mely szülők ellenzésével, édesanyák könnyhullatásával jön létre, még akkor sem, ha később jónak mutatkozik a házasság. A negyedik parancsolat a szülők feltétlen tiszteletét követeli. Az édesanya szíve csodálatosan megérzi a gyermekét fenyegető veszedelmet. Nem egy gyermek ment már haza sírva azzal, hogy bárcsak anyámra hallgattam volna. Bizonyos az is, hogy néha egészen jelentéktelen hiúsági okok (gazdagság, rang hiánya) képezik az ellenkezés alapját, legtöbbször a fiú szülei részéről. Ilyenkor jobb varni, mint a szülőkkel tiszteletlenül szembeszállni. A várakozás egyben próbaköve a szeretetnek is. A szülői beleegyezés megnyerésére sokkal jobb eszköz az engedelmes, kitartó várás, a lankadatlan hűség, mint az öngyilkossággal való fenyegetőzés.

A külső feltételeknél is fontosabb és mélyrehatóbb a lelki megértés, a teljes egyetértés követelménye. Két ellentétes világnézetű, homlokegyenest ellenkező gondolkodású egyén szoros együttélése szinte elképzelhetetlen. (Pl. nemzet-hűség, nemzetköziség). Igaz, hogy a szerelem sok feszültséget levezet s a tiszta szeretet sok mindent elfedez. De ha a

megértés kölcsönös lehetősége nincs meg, akkor az ellentétek a szeretettteljes viszony megrontására vezetnek.

Mivel az ember hitélete kihat az élet minden területére és az élet minden mozzanatában érezteti hatását, ezért házasságnál döntő, hogy az egybekelők hitélete milyen. Mérvetelen gond, soha sem enyhülő terhek, tengernyi könny fakadt már az ellentétes hitű felek egybekeléséből, mely rendszerint mindkét fél elközönyösödésére, de majdnem mindig a hívő fél visszaesésére vezet.

Különbséget kell tennünk a lelki értelemben vett vegyes házasság — amikor azonos felekezeti egyének kerülnek össze, de csak az egyik él hitéletet, a másik közönyös vagy teljesen hitetlen — s a felekezeti és népi szempontból vett vegyes házasság között, amikor más-más felekezethez, vagy nemzethez tartozó felek kerülnek egybe. A vegyes házasság — hacsak el nem közönyösödtek hitükkel szemben a felek, vagy a teljes elszíntelenedés legalább az egyik félnél be nem következett — mindig nehézségeket hord magában. A Szentírás erre számtalan példát szolgáltat, melyek tanúsága szerint ez sokszor okozta már nagy emberek bukását, (Salamon, Akháb stb.) népi közösségek lazulását. Ezért hangsúlyozza az Ige a lelki értelemben vett tiszta házasságot. Izraelben ez azonos volt a felekezeti és népi szemponttal, hiszen a rajtuk kívül állók mind hitetlenek voltak. Innen eredt az a faji gőg, mely az Istennel való eleven kapcsolat elvesztése után is, csak magát tartotta az egyedül igaz hívőnek minden más néppel és felekezettel szemben. Ezzel a „faji“ gőggel és kizárólagossági igénnyel egyetlen keresztyén felekezet sem léphet fel, a másikkal szemben; s ha mégis így lépne fel, ugyanazt a gyümölcsöt fogja aratni ebből a vetésből, mint Izrael.

A felekezeti értelemben vett tiszta házasságon túl és azon felül álló követelmény a lelki értelemben vett tiszta házasság. Lényegileg a kettő szorosan egybe kapcsolódik, amint azt a Szentírásban látjuk. Ha csak a felekezeti szempontot hangsúlyoznánk a kizárólagosság elve alapján s ennek megoldásával elintézettnak látnánk a kérdést, a legvisszatszőbb farizelizmusba esnénk bele; míg a hitvallásos meg-

győződés figyelmen kívül hagyása szintelen nemzetköziségre vezetne, ami pedig hitbeli eltévelyedéssel is jár. *

Maradjunk csak az Ige tanácsánál, amely fontosnak tartja a tiszta házasságot. Mily aggodó szeretettel gondoskodik a hit hőse (I. Móz. 24:2—4) arról, hogy fia csak az ő népéből való nőt vegyen el. A nemzeti és népi megújulás, a szociális reformok és lelki ébredés idején nyomatékosan hangsúlyozza Nehemiás: „...harcoljatok testvéreitekért, fiatalokért, leányaitokért..” (Neh. 4:14.)

S a nép feleletként hűségfogadalmat tesz Istennek átok mellett s így esküszik: „...nem fogjuk adni leányainkat a föld népének, sem az ő leányaikat nem fogjuk venni a mi fiainknak.”

Ugyanilyen szellemben ír az Újtestamentum is, amikor a hitetlenekkel való felemás igától óv. Ez elsősorban vonatkozik a házasság szoros közösségére.

Bár az Újtestamentum is igen fontos, nemcsak a mindennapi életre, de a hitéletre nézve is döntő jelentőségűnek tartja a házasságot s ennek megfelelően feltűnően sokat is foglalkozik ezzel, mégis nagy tapintattal és lelki finomsággal kezeli a kérdést. Nem alkalmaz durva erőszakot. Nem követeli erőszakosan a (lelki értelemben vett) vegyes házások válását, amit a régi és modern farizeizmus mindenkor kész örömmel keresztül vinne. Pál azt tanácsolja: „Ha valakinek hitetlen felesége van és az vele akar lakni, el ne bocsássa azt. És amely asszonynak hitetlen férje van és ez vele akar lakni, el ne bocsássa azt”. (I. Kor. 7:12—13.) Tartsuk szem előtt, hogy hitetlen alatt nem más keresztyén felekezethez vagy közösséghez tartozó egyén értendő, hanem pogány. És Pál még a pogánnyal szemben is több tapintattal rendelke-

* JEGYZET. A tiszta házasság kérdése nehéz feladat elé állítja a szórvány-evangélikusságot, ugyanúgy, mint a Szentírásban szereplő szórványhíveket is. A bibliai történetek és régi evangélikus családjainak története, mely az anyakönyvekből kiolvasható, igazolják, hogy a szórványhívek eme nehézségei áthidalhatók. A szerelmi romantika számára ez elképzelhetetlen. A valóság azonban az lárt igazolja. — Anyakönyveink tanúsága szerint szórványhívaink sokszor messze vidékre elmentek, hogy egyházunkból való hitvestársat találjanak: hajlandók voltak elmenni, otthagyni a szülői házat és rokonságot, csak hogy tiszta házasságot létesíthessenek. Ezek az áldozatok meghozták a remélt gyümölcsöt, mert csendes, békés, megelégedett családi életük nem került bele a válási statisztikába.

zik, mint a látszathívő farizeusok a maguk közösségén kívül álló egyéb közösségekkel szemben. Pillanatig sem gondolhatjuk, hogy Pál itt megalkuvó volt. Hiszen nem leendő házasságról van szó, hanem meglévőről, mely valamikor két pogány között kötött s időközben tért meg az egyik. Az újonnan kötendő házasságoknál már egészen természetesnek találja, hogy a szabadon férjet választó nőnek mellőzhetetlen irányelvet jelent, hogy házastársa is Krisztusban hívő legyen. (I. Kor. 7:39)

A már előbb létre jött vegyes házasságot nemcsak azért kezelik fenkölt tapintattal az apostolok, mert ezt a keresztyén család iránti mélységes tisztelet és a megértő szeretet így kívánja, hanem a missziói parancs követelése miatt is. A hívő házastárs szelidsége, engedelmessége, fedhetetlen magaviselete megnyerheti a hitetlent is Jézus számára. Pál számol ezzel a lehetőséggel (I. Kor. 7:16). De Péter is figyelmezteti gyülekezeteit erre (I. Pét. 3:1). A más hitű házastárs erőszakos térítése, gyötrelmek, fenyegetések, színlelt sírás által való képmutató „megnyerése” épp oly távol áll az apostoli szellemtől és missziói munkamódszertől, mint amilyen távol vannak a farizeusok Krisztustól. Ha Jézus valakit meg akar nyerni, akkor Ő szenved az illetőért. Ha azonban farizeusok kívánnak valakit megnyerni, akkor az illetőnek kell keservesen megszenvedni értük, az ő önös érdekeikért. Mondanunk sem kell, hogy mi melyik szellem örökösei kívánunk lenni.

A keresztyéni szeretet, a lelki finomság tapintatossága azonban nem jelent hitbeli erőtlenséget. Nem jeleti azt, hogy hitetlen iránti tapintatból lemondhatunk az evangéliumról és evangéliumi hitünkéről. Ettől egy tapodtat sem tágíthatunk, mert a hit elvesztése egyenlő a halállal. A missziói parancs, a másik félnek szelidséggel való megnyerése már eleve kizárja azt a lehetőséget, hogy a magunk szent hitét, Krisztus evangéliumát hamis nyájassággal elveszítsük vagy áruba bocsássuk. Nagyon keményen szól itt is a figyelmeztetés: „Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek!”

Ha hajadon és ifjú korban kerülne közel egymáshoz hívő és hitetlen fél, úgy a hitetlen megnyerésének még a

házasságkötés előtt kell megtörténnie. A későbbi időpontok „majd” ígéreteire jóformán semmit sem adhatunk. S ha egybekelésük csakugyan az Isten akarata, akkor Isten meg is adja nekik időben azt a boldogságot, hogy Jézust egy szívvel, egy lélekkel imádhassák.

Ami végül a felekezeti szempontból vett vegyes, illetőleg tiszta házasságot illeti, arról is áll az, amit a lelkiértelemben vett vegyes, illetőleg tiszta házasságról mondtunk. Természetesen csak abban az esetben, ha a felekezeti szempont mögött ott áll aranyfedetként az élő hit és lelkiélet. Nem állhatunk az üres felekezeti farizeusi állásponton, melynek csak az a célja, hogy másokat megsemmisítve az egyeduralmat elnyerhesse, hanem a krisztusi misszióba kell beállanunk szolgálatkészen, hogy Krisztus számára biztosítsuk gyermekeinket, jövőnket.

ELJEGYZÉS — ESKÜVŐ

Ha megadták a családi élet előfeltételei, sor kerülhet a kivitelre. Az első lépést az ifjú teszi meg, amikor megkéri az élettársul választott leányt. A leánykérésnek vidékenként más—más a formája. Rendszerint a vőlegény édesatyja vagy közel álló férfi rokona megy el a leány szüleihez és megkéri a leányt az ifjú nevében. A lánykérés a két család ügye és titka, amit nyilvánosságra hozni és szóbeszéd tárgyává tenni nem izléses és nem ildomos.

A kézfogó vagy eljegyzés alkalmával hozzák nyilvánosságra a fiatalok azt a szándékukat, hogy egymáséi kívánnak lenni, egymásnak szolgálni egy életen át. A házasság alapköteteli ünnepélyének nevezhetnénk. Természetesen ezen is csak a szűk családi kör vesz részt s csak értesítések vagy hírrovat útján szerez tudomást a nagy nyilvánosság az eljegyzés megtörténtéről. Az is szinte magától értetődik, hogy az eljegyzés nem házassági kísérlet, hanem elkötelezés, jól megfontolt és meggondolt adott szó, komoly kezadás, melyet megváltoztatni épp oly erkölcstelen dolog, mint az eskü semmibe vevése. — Sok gyülekezetben a kézfogón, eljegyzésen részt vesz a lelkész, aki imádságban kéri Isten áldását a fiatalok terveire és a családra. Vannak

gyülekezetek, ahol a kihirdetésre jelentkezéskor áldja meg a lelkész az ifjú párt.

Ma is szokás a leendő házaspár templomi hirdetése. Ez már régen elvesztette jogi jelentőségét, de gyülekezeti szempontból ma is kedves szokás. Az átfogó családnak, az imádkozó gyülekezeti közösségnek legméltóbb és legünnepélyesebb értesítése a templomi hirdetés. A régies, hosszadalmas formáktól és kitételektől (becsületos és tisztességes hajadon) eltekinthetünk ugyan, de az új házasságra lépni kívánók neveit a gyülekezet is tudja meg.

A kinyilvánított elhatározást és egymásnak tett hűségígéretet az ünnepélyes eskü követi. Elismerjük az államhatalomnak házasságsszabályzó törvényhozó jogát és intézkedését. Törvényesnek ismerjük el a polgári hatóság előtt kötött házasságot. De evangélikus ember nem elégedhet meg egyszerű anyakönyvi bejegyzéssel. Néki szüksége van arra, hogy életútjára indulásakor kérje és vegye az Isten áldását; belső lelki kényszernek tesz eleget, mikor az oltár előtt hűségesküjét leteszi. — Evangélikus ember csak evangélikus templomban áldathatja meg házasságát, ahol jó szülei egykor a szent keresztségben Istennek ajánlották fel őt az Élet Urával való szent szövetségre. Ide várja őt az új életút kezdetén a szövetségét mindenkor megtartó Isten. Ide köti multja, ősapáinak érte hozott véráldozata, a templomépítő atyák hűsége és szeretete, konfirmációi esküje és gyermeki szíve. Milyen csodás otthoni levegő vesz körül bennünket abban a lelki otthonban, melyben értünk imádkoztak egykor szüleink; ahová mindig áhítatos lélekkel léptünk be, ahol gyermeki bizodalommal tettünk konfirmációi esküt evangéliumi szent hítünk mellett; ahol oly sokszor nyertünk bűnbocsánatot az Ur szent vacsorájában, az Ige megballása által békességet és új életet. Lehetetlen volna életünk legszentebb órájában elkerülni lelki otthonunkat, megtagadnunk a nekünk épített oltárt.

Evangélikus ifjúság! Az evangélikus templom lelki otthonod, mely ünnepélyes órádban szeretettel vár, hogy áldásaival körülöleljén téged, legdrágább kincsét. Miért mennél szívszorogva idegen oltár elé, ahová szüleid is csak könnyes szemmel kísérhetnek? Miért ne kellene az atyai ház?

Boldog, igazán boldog csak otthon és lelki otthonodban lehetsz.

A templomi eskütétel ünnepélyes óra, melyet az Ige szentel meg. Ezt a násznépnek s az egybegyűlt ünneplőknek is tudomásul kell venniök. A lakomára meghívottak elemi kötelessége, hogy ünnepélyes útjára elkísérjék az az ifjú párt. Megjelenésük legyen Isten házához méltó. Ne akarjanak már előre feltűnést kelteni italos állapotukkal, vagy szinlelt részegséggel és így átlépni Isten házának küszöbét. Egészen pogányos és az emberi formából kivetkőzött helyzet üti fel néhol a fejét, miszerint a násznép legnagyobb része az ünnepélyes esküvőn nem is vesz részt, hanem egyenest tódul a lakomai asztalok mellé. Ennek az állapotnak van bizonyos közös vonása a vályúhoz rohanással.

A templomi esküvő is a család ünnepe. Ne engedjük ezt kíváncsiskodók olcsó látványosságává süllyedni. Sőt ügyeljünk arra, hogy illetéktelen bámészkodók a padokra állással, hangos zsongásukkal, folytonos mászkálással tönkre ne tegyék a család legszebb ünnepélyét. — Ezt az ünnepélyességet a násznépnek sem áll jogában finom barbarizmussal megrontani, amikor az „Ámen” kimondása után szinte megrohanják az új házassokat és rokoni öleléseikkel majd széttépik a fiatalok ruháját. A násznépnek még lenne alkalmja erre otthon is, de ha már szokásos az azonnali üdvözlés, intézzük a templom előcsarnokában vagy előterében, de semmiesetre sem az oltár előtt.

Az ünnepélyes eskütételt rendszerint ünnepi lakoma (lakodalom) követi. Nagyon régi szokás ez. Nemcsak a kánai mennyegzőre gondolhatunk, hanem az első írásos feljegyzések is tanuskodnak a „hét napra szóló” lakodalomról. (Bir. 14:10.17.) Ne lássunk ebben csupán e világi dolgot. Az új családi életre indulók örömét a rokoni család is magáévá teheti. Ha azonban Isten kezéből vesszük az áldást és boldogságot, akkor örvendezésünk és vígadozásunk is Isten színe előtt menjen végbe. Ha Jézus is hivatalos vendégünk lesz, Ő megszenteli, elmélyíti örömünket. Hiszen a kánai mennyegzőn is Ő adta az igazi „jó bort”. Azonban az is bizonyos, hogy Jézus jelenlétében sok minden nem történhetik meg; holt részegség, italozás, ordítozás, izléstelen

felszólalások, duhajkodás, az illem és szemérem határainak önfeledt átlépése nem méltó a keresztyén emberhez.

Keresztyén lakodalomban szóhoz kell jutnia az Igének is. Istennek van mondanivalója az örömben is, nemcsak bánatunkban s ezért osszuk meg Istennel örömeinket is, ne csak bánatunkat.

Természetes, hogy ott, ahol az Ige megszólal, ott sok minden nem juthat szóhoz; ami nem is kár. Legyünk nyugodtak afelől, hogy duhajkodás, lerészegedés, izetlenkedés nélkül is lehet nagyszerűen vigadni. A vigasság elfajulásának elkerülése céljából ne húzzuk túl hosszúra az együtt-létet. Hiszen nem az a cél, hogy végkimerülésig a „ki bírja tovább“ elve alapján vigadjunk, hanem, hogy együtt örvendjünk s hogy az örömben a vőlegény és menyasszony családja közelebbi ismeretséget, barátságot köthessen egymással. Egészen lehetetlen dolog, hogy más háznál vigad a vőlegény családja és másutt a menyasszonyé. Ez ott alakul ki, ahol túl sok vendéget hívnak meg, akiknek elhelyezéséről azután nem tudnak gondoskodni.

Óvakodjunk a pazarlásban való versenyzéstől, aminek különösen kis háztartásban keserű utóíze marad. Az étel és ital hívalkodó tékozlása nem jelent dicsőséget keresztyén embernek. Méltóbb és célszerűbb lenne, ha a vigadozás asztaláról az éhezőknek, a kapuk előtt heverő Lázároknak is jutna valami s a tékozlás helyett áldott adományok születnének meg Isten ügye számára. Ha indulásunk első, legboldogabb napján sem gondolunk Isten ügyére, akkor későbbi időben még kevesebb lehet a remény erre. Vannak gyülekezeink, ahol lakoma után körülhordozzák a tányért és adományokat gyűjtenek a gyülekezet szegényei vagy belmissziói munkája céljára. Másutt az örömszüilők juttatnak adományokat gyülekezeti célokra.

FÉRJ ÉS FELESÉG.

Ünnepi percek, örömteli órák gyors lepergése után az életharc komoly napjai következnek. Mot már nem egyedül, hanem Isten akarata szerint ketten együtt. Itt kezdődik mindkettőjük számára a teljes önállóság útja. Itt mutatkozik meg,

hogyan felkészülésük elméleti volt-e csupán vagy mélyen a szívben gyökerező. Az első napok kezdő kérdéseinél, de továbbra is minden válaszütnál útműtató a vezérlő Isten. Ő nemcsak az eskü megáldója, őre, hanem az egész családi élet kísérője és védője. A családi életnek nem egyszeri vendége, hanem feltétien ura kíván lenni. A családban is Ő az Alfa és az Omega. Ővé az első és utolsó szó. Jézusnak nagyon sok mondanivalója van a család számára, mert a családban látja az Általa plántált egyháznak életsejtjét. Missziójának gyújtópontja a család. Amikor tanítványainak a missziói munka sorrendjét megadja, a legszűkebb közösségből indul ki és halad a nagyobb és nagyobb közösségek felé, melynek végcélja az egész világ. Evangélikus hitvestársak, a család Jézus missziójának induló állomása! Ha nálatok nem talál befogadásra a kopogtató Jézus, nem jöhet el a gyülekezetbe s a nagy egyházi közösségbe sem. A család ajtó, melyen a világosság beáradhat az embervilág sötétségébe. Egészséges hívő gyülekezet csak egészséges, hívő családokból állhat. A család jelentőségét abból is láthatjuk, hogy a legtöbb újtestamentomi levél foglalkozik a családi élettel s az apostolok fontos missziói területnek tekintették a családot. A férj és feleség viszonyán múlik minden további lehetőség. Minden bizonyágtétel, mely mögött rendezetlen vagy zilált családi viszonyok vannak, fonákká, hazuggá válik.

Imaközösséget vezető lelkész egyszer végiglátogatta közösségének tagjait. Örömmel lépett be egyik férfi lakásába és merészen tette a megjegyzést a feleségnek az éppen távollevő férjéről: Milyen jó is lehet magának együtt élni ilyen férjjel, aki oly nagyszerűen tud hozzászólni az Igéhez és megkapóan tud bizonyágot tenni hitéről. — „Hallaná csak egyszer itthon, — felelte keserűen az asszony, — majd más lenne a véleménye a férjemről“. Sem otthon, sem másutt nem lehet termékeny annak bizonyágtétele, akinek szavait agyonsűjtja a szeretetlen, pogány családi élet.

A Szentírás nem ad házassági törvényeket és merev szabályokkal nem teszi mesterkélte a családi életet. Nem uralkodni akar itt felettünk az Ige, hanem javunkat szolgálni, hiszen mi is tudjuk, hogy „boldog házasság, földi meennyország“. Az Ige nem kíván többet, mint amennyit a

józan ész is megkövetel: szereletteltjes, gyengéd bánásmódot, rendíthetetlen hűséget. Férj és feleség szeretetteltjes viszonyában látja a boldogság zálogát. Távol áll az Igétől az érzelgős nőimádat, de a női emancipáció gondolata is, amikor a házastársi viszony megállapításánál szinte alapelveként mondja ki: „A férj feje a feleségének.” (Ef. 5:23). Ő a család irányítója, első személye, de semmiesetre sem kényura. Családfői tisztét meghatározza az a megszorítás „mint a Krisztus is feje az egyháznak...” Az Úr Jézus gondoskodó, gyengéd szeretettel ápolgatja, táplálgatja az egyházat, melyért kész volt vérét is ontani. Aki ilyen önfeláldozó szeretettel szereti feleségét, méltó a családfői tisztre. A feleségről való gondoskodás, gyengéd bánásmód, a családjért való önfeláldozás tehát nem érdem, hanem az élet természetes útje.

Ezzel a szeretettel szemben már könnyű lesz a feleségnek teljesíteni az Irás követelményét: „Ti asszonyok, a ti saját férjetekek engedeimesek legyetek”. (Ef. 5:22). Ez nem alárendeltségi viszony, hanem bizalomteltjes ráhagyatkozása férjére. A nő nem uralomra, vezetésre termett. Ott ahol közvetve, vagy közvetlenül nők kormányoznak, ott mindig fonák és lehetetlen helyzetek állnak elő. A nő igazi hívatása, hogy férjének él. Öröme, ha férje boldogulását elősegítheti. Férje sikerének, eredményeinek, elismertetésének úgy tud örülni, mintha Ő maga érte volna azt el. És méltán. Hiszen férje néki köszönheti sikerét. „A házasság szárny vagy bilincs”. (Turóczy Zoltán). A józan, életű, hűséges, imádkozó feleség szárnyként emeli férjét, a hűtlen, gondatlan, dicsőségvágyó lehúzza a porba. — A családi életben sok minden múlik a feleségen. Szelid nyájasságával otthont teremt, pihenő helyet nyújt férjének, ahol alkotóképessége kifejlődhet, ahol új erőt meríthet. Lénye besugározza az egész házat. Minden butor és ruhadarab, a ház rendje a háziasszony lényét tükrözi.

Anyagi tekintetben sem boldogulhat a családfő felesége nélkül, mert a jó beosztáson is múlik annyi, mint a kereseten. Sokszor nagy jövedelmű férfiak állandó anyagi nehézségekkel, adóssággal küzdenek a hitvestárs rossz beosztása miatt. Máskor kiskeresetű emberek a tisztességes megélhetés mel-

lett lassú gyarapodásnak örvidenek a jó beosztás révén. Hálátlanság lenne a férj részéről, ha ezt nem akarná tudomásul venni és magát a család egyedüli eltartójának képzelné; ha feleségének látszólag jelentéktelen, taposómalomszerűen naponként ismétlődő házi munkáját kellően nem értékelné.

A feleség, élettárs és munkatárs. Gyakran őrző angyal, aki a férjét fenyegető veszélyt sokszor csodálatosan megérzi. (Pilátus felesége). Féltő szívének bölcs tanácsa sokszor többet ér, mint az ész meggondolása. Nem viszi erőszakosan keresztül a maga nézetét, hanem szeretetének nyájas, megnyerő csillagfényével rávilágít a helyes útra. Drága ajándék a hű feleség, kit Isten az egyedülálló férfiúnak adott a teremtésben.

A GYERMEK

Harmonikus légkörben az odaadó egymásnak szolgálás levegőjében várva-várt vendég az Isten legcsodálatosabb ajándéka, a gyermek. Boldog házasságban földi mennyországot talál az ég vendége, akit Isten a szülők kezébe tesz és onnan vár vissza. A pokoli hitetlenség képes lezárni a családi otthon ajtaját a drága vendég előtt, gyilkossággal gátat vetni a gyermek megérkezésének. A Sátán elhiteti a szülőkkel, hogy könnyebb elviselni a gyilkos marcangoló lelkiismeretfurdalását, mint egy édes gyermek sírását, kacagását. A sötétség hatalma mily ijesztően tör a családra. Valósággal a „hétfejű sárkánnyal“ kell megvívni a szülőnek gyermekéért.

A gyermekért folytatott harc még születése előtt kezdődik. A sárkánnyal szemben fegyverünk az Ige s engedelmesség az Ige iránt. Hívó szülők gyermekeiket Istentől kérik. Nyugodt békés lélekkel várják az áldás beteljesedését. Ilyenkor különösen óvakodni kell a gonosz minden kísértésével szemben, hogy békétlenség, harag meg ne zavarja a család nyugalma. A modern tudomány megállapítása szerint nagy hatással van a születendő gyermekre, hogy a várakozás idején milyen lelki állapotban élt az édesanya. Édesapák súlyos felelősséget vesznek magukra, leendő gyermekük

betegágyát vetik meg, ha ilyenkor keserőséget, izgalmat, bánatot okoznak feleségüknek. Ilyenkor különösképpen van szükség az igazi keresztyén családi békére.

A megszületett gyermeket Istennek ajánljuk fel a szent keresztségben. Ne halogassuk soká a keresztelést. Régebben egy-két napon belül megtörtént a keresztelés. Ma már — elég helytelenül — hetekig, sőt hónapokig is halasztják, mintha a keresztség csupán külsőleges, kegyes szokás lenne, amelyen át kell esni.

Az édesanya első útja — felépülése után — a templomba vezessen. Az egyházkezelés Isten szerinti szép szokása sajnos ma már sok helyütt kiveszőben van. Vezessük be újra. Ne feledkezzünk meg a hálaadásról soha, de különösen ily nagy ajándék élvezésekor, életveszélyből megmeneküléskor!

Nagy felelősséget ró a szülőre a gyermek nevelése mert a gyermekáldás Isten nélkül átokká is lehet. „A szülők jó cselekedete, hogy gyermekeiket Isten szolgálatára neveljék... — írja Luther. — Gyermekeik révén a kárhozat is osztályrészük lehet.“ T. i. ha gyermekeiket nem Isten akarata szerint nevelik. Keresztyén szülő nem elégedhetik meg azzal, hogy gyermekében a szülő iránti tisztelet, polgári becsület és kötelességtudás meglegyen, hanem célja, hogy gyermeke élő hitre jusson, Isten gyermekévé, új teremtménnyé legyen. Ezt a nevelési célt azonban csak Isten Igéje és kegyelme által érhetjük el.

Hamar észrevevessük, hogy keresztyén nevelésben mi másodrendű tényezők, eszközök vagyunk Isten teremtő és formáló ereje mellett. Legyünk engedelmes eszközök Isten kezében. Vigyük gyermekeinket imádság szárnyán naponként Isten elé. De vezessük őket kézenfogva is az Ige közelébe. Nyújtsunk nekik alkalmat, hogy Istenről és igéjéről minél korábban hallhassanak. Már a gyermekmesék helyett is nyugodtan elbeszélhetjük nekik, eleven színezéssel az Úr Jézus csodás dolgaát, Dávid és Góliát mesébe illő történetét, stb. amelyek vannak olyan érdekesek, kedvesek, mint a vasorrú baba meséje. Láttassuk meg velük e történetekben, hogy az Istenben való bizodalom milyen nagy erő s a hegyeket mozgó hit milyen nagy hatalom.

Tanítsuk őket korán Isten ismeretére és imádságra. Istenben a gondviselő, szerető mennyei Atyát ismertessük meg, aki a világot teremtette, kormányozza és mindnyájunkra gondot visel. Ne beszéljünk előttük soha „Istenkéről“, meg „Jézuskáról“. Az imádságra való nevelés se úgy történjék, hogy az asztalnál felszólítjuk a család legkisebb tagját, hogy imádkozzék. S ha a gyermek éppen nem volna az asztalnál, hozzálátunk enni imádkozás nélkül is. Ha a szülők imádságos élete nem áll példaként a gyermek előtt, úgy a meg szokott reggeli és esti imádságát is serdülő korban hamarosan el fogja hagyni, mert nem tartja azt „nagyos“ dolognak. — Semmivel sem kötheti jobban magához gyermekét a szülő, mintha Istennel való közösségre vezetni s megtanítsa helyesen imádkozni. Elfelejtethünk minden ajándékot, sok-sok boldog órát, de hogy édesanyánk imádkozni tanított és imádkozott értünk, azt nem feledhetjük soha.

A keresztyén nevelés engedelmességre való nevelés. „Ti gyermekek szót fogadjatok a ti szüleiteknek mindenben...“ (Kol. 3:20.). Nehéz feladat elé állítja ez a szülőt, hisz gyermeke bűnben született s az ellenkezés szelleme él benne. A gyermeket minden bántalomtól féltő „majomszeretet“ nemcsak az emberi méltóságot sérti, de az Igével is ellentétben van: Aki megtartóztatja az ő vesszejét, gyűlöli az ő fiát, aki pedig szereti azt, megkeresi őt fenyegetéssel.“ (Péld. 13:24.) A durvaságtól óv az Írás, mert ez könnyen csökkönyössé, elkeseredetté teheti a gyermeket: „Ti is atyák ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek azokat az Úr tanítása és intése szerint“ (Ef. 6:4). Igen sok tapintatot, tusakodást, imádságot követel a nevelés munkája, mert nem lehet pontos szabályokat felállítani, hiszen minden gyermek más és más. Állandó éberségre, Istentől nyert bölcsességre van itt szükség. Az evangélikus családi nevelésnek egyik jellegzetes vonása a munkára nevelés, mely az engedelmességre nevelés egyik hathatós eszköze. Üldözött sorsunk és Isten parancsa készítetett bennünket erre. Amit el akarunk érni, azt csak becsületes munkánkkal, megbízhatóságunkkal érhetjük el. Neveljük rá gyermekeinket is erre, hogy sohasem „protekcióra“ és mások támogatására

építsenek, hanem Isten segedelmére és a megbízható munkára.

Egész kicsi korban is tud már valamit segíteni a gyermek (fát behozni) és örömét leli benne. Adjunk nekik kevés munkát, de rendszeresen. Vigyázzunk, hogy túl sok és terhes munkával kedvét ne vegyűk a gyermeknek.

Leggyakoribb hibája a nevelésnek a következetlenség. Jó kedvünkben megengedünk nekik oly dolgokat, melyeket máskor tiltunk. Teijesen elronthat mindent, ha a szülők nem egységesek a nevelésben. — Moderson német lelkész írja, hogy egy házaspár közösen művelte kertjét. Mikor tavasszal bevetettek mindent, egy ágy üresen maradt még. Az asszony titokban salátát vetett bele, amivel férjét akarta meglepni és megörvendeztetni. — Férje erről mit sem tudva néhány sor babot veteit bele, amilyet felesége nagyon szeretett. — Idővel kikelt a bab. Az asszony furcsa szemmel nézte az ő saláta vetésében az idegen növényt. Kapta magát s kigyomláta. Ugyanezt tette férje a salátával. Végül is csak gaz nőt. Így járnak a szülők nevelő munkájukkal, ha nem egyöntetűen végzik azt. — Ugyanez a helyzet, ha a szülők az iskola, a tanító szavát keresztezik. Nem is gondolják, hogy a tanító tekintélyének lerontásával észrevétlenül döntik romba a maguk tekintélyét is.

Válogassuk meg gyermekeink olvasmányait. A legodaadóbb nevelést gyakran veszélyeztetik az észrevétlenül belopakodó könyvek. Gondos szülők nem adnak gyermekük kezébe olyan könyvet, melyet előbb maguk át ne néznének.

A bűnt tekintsük következetesen bűnnek. Amikor a gyermek az első trágárságokat tanulja, nagyszerű mulatságot tud rendezni a szülőknek és ismerősöknek. Amikor azonban ebből a csírából a paráznaság keserű gyümölcsei érnek, a szülők szégyenkezni és sírni kénytelenek. A bűnt csírájában fojtsuk el.

Minden jó igyekezet, odaadó gondoskodás mellett is fennáll a balsiker veszélye. A termést, a gyümölcsöt Isten adja. Keresztyén szülő ezért imádkozva neveli gyermekét.

Használjuk fel azokat a nevelési alkalmakat is, amelyeket az aoyaszentegyház nyújt: templom, iskola, vasárnapi iskola, egyesületek révén. — Jézus hívó szava: „Engedjétek

hozzám jönni a kis gyermekeket..." ezekre az igeszolgálati alkalmakra is vonatkozik. És aki az Ige hallgatásától távol tartja a gyermeket, Jézus haragját vonja magára. (Márk 10:14)

Templomba ne küldjük, hanem vezessük gyermekeinket. Különösen az lesz mély és maradandó hatású, ha az édesapa vezeti el övét az Isten közelébe. Akkor fog a gyermek lelki otthont találni Isten házában.

Ha csak mód van rá, járassuk gyermekünket evangélikus iskolába, melynek szelleme csak elmélyíti a szülői ház lelki kincseit. Támogassuk az evangélikus tanítót és becsüljük meg, hisz legdrágább kincsünknek, gyermekünknek szenteli életét. Védjük meg az evangélikus iskolát és tanítót a sokszor ismeretlen forrásból, de mindig ellenséges szívből és rosszindulatból fakadó rágalmi hadjárat ellen.

Egyházi egyesületeink, vasárnapi iskoláink fájdalmasan nélkülözik a szülői ház támogatásának hiányát. A vezetőknek úgyszólván minden erőt a szervezésre, az ifjúság odaédesgetésére kell fordítaniuk. A szülők támogatása révén igen sok erő jutna a lelki munkára. Az ifjúsági munkában egyházunknak sok leendő áldott bizonyágtevője és munkása nevelődik.

A gyermeknek szülője iránti viszonyát már pontosan meghatározza a Szentírás. „Tiszteld atyádat és anyádat...” (II. Móz. 209:12.). Ezt a feltétlen engedelmességet és tiszteletet követeli még akkor is, ha a szülő esetleg méltatlanná válna erre. „Isten ugyanis nem azt mondja: szeresd őket, bár ezt is megköveteli, hanem hangsúlyozottan mondja: tiszteld őket, — írja Luther — mert az egyszerű szeretetnél több a tisztelet. A tisztelet olyan szeretet, amelybe bizonyos félelem is vegyül, úgyhogy az ember sokkal jobban fél a szülők megszomorításától, mint magától a büntéstől.”

A szülők iránti tisztelet az engedelmisségben, tiszteletteljes viselkedésben és odaadó szolgálatában jusson kifejezésre. Legyünk készek arra, hogy öregségükben, betegségben őket támogassuk és ápoljuk. Ez nem érdem, nem emberi kötelesség csupán, hanem a gyermeki szív parancsa, a gyermeki hála legcsekélyebb kifejezése. A szülők iránti engedelmességet csak abban az esetben lehet megtagadni, ha

Isten akaratával ellenkező dolgot követelnének. pld. ellentmondának akkor, amikor gyermeküket Jézus hívja az Ő követésére. Erre vonatkozik Máté 10:37.

LELKI ÉLET

Mint már fentebb mondtuk a család a legkisebb gyülekezet, a legszűkebb közösség. Illő, hogy a családfő legyen egyúttal övének lelkipásztora is, aki nemcsak a mindennapi kenyeret, de az Élet kenyerét, az Igét is nyújtja nekik. Így az édesapa vagy édesanya nemcsak a test teremtésében életrehívásában eszköze Istennek, hanem az örök élet munkálásában is.

Vita tárgyát képezi sokszor a családban, hogy kinek a kötelessége a gyermeknevelés, a gyermek lelki vezetése és kié a felelősség? Apák rendszerint elhárítják maguktól, ezt a feladatot s teljesen a családanya vállaira rakják. — Vegyesházasság esetén a lelki vezetés teljesen a hívő félre esik, aki gyermekei mellett hitetlen házastársát is hordozza. Tiszta házasságban a feladat közös, de a felelősség az édesapáé. Övé a családfői jog, tehát övé a velejáró felelősség is.

Jézus és a gyermekek ismert történetéből nyelvtani alapon állapítható meg, (Márk 10. görög szöveg) hogy édesapák vitték Jézushoz a gyermekeket. Isten ezt nem hiába íratta meg így. Izrael népének vallásos életében ez mindenkor így volt; a férfiak, a családapák voltak a lelki élet vezetői. A vezető szerepet Isten a férfiaknak szánta, tehát a családban az édesapának. Jézus apostolait a férfiak közül választja. Az űskeresztyén gyülekezetben Pál kéri, hogy a nő hallgasson a gyülekezetben. Ha lelki munka nagyobb részét az édesanya végzi is, — tanít, nevel egész nap, míg az apa távol van — a felelősség mégis az apáé, aki kell, hogy gondot viseljen gyermekei lelki életéről is. Az ő szavának nagyobb a súlya.

Édesapák! Ti vagytok a család lelkipásztorai. Néktek is szól az Ige: „Vigyázzatok azért magatokra és az egész nyájra, melyben a Szentlélek titeket vigyázókká tett...” (Csel. 20:28).

Az evangélikus családnak kialakult közösségi élete

volt és sok helyütt ma is megvan. A különböző életkörülmények más-más formát adtak ennek, de nagyjából azonos ez egyházunkban az egész világon.

Az evangélikus család reggel áhitattal kezdi a napot. Közvetlen felkelés után, vagy a reggeli befejeztével reggeli éneket énekel. Az aznapi ige felolvasása után vagy az édes-apa vagy a család közösen elmondja a reggeli imát és indul ki-ki a munkájára. Ajánlatos az áhitatot mindennapi biblia-olvasó naptár szerint (Fébé-kiadás) tartani, amely az ígéhez rövid magyarázatot is fűz. Vannak családok, ahol reggel mindenki külön tartja csendesóráját. Csendes idő (csendes óra) megtartása nagy önfegyelmet kíván, különösen a mai agyonhajszolt világban. Az időben felkelés (időben lepihenés) oldja meg ezt a kérdést. Pontosságot követel az időben való elcsendesedés, mert a halogatás rendszerint az elcsendesedés elmaradását eredményezi. — Csendes időnkben kérjük Istent, adjon világosságot igéjének megértésére, majd olvas-suk el reggeli igénket. Amit abban Isten megmutat nekünk, azt vessük szívünkbe, vigyük magunkkal az életbe, hogy áldássá váljék bennünk az ige. Azután tárjuk Isten elé napi munkatervünket s mindazt, ami szívünkön van.

Természetesen az egyéni elcsendesedési idő akkor sem hiányozhat, ha közös áhitat is van.

Este könnyebben találkozik a család. A végzett munka után, az est csendjében az esti áhitatban a lélek is megpihen. Ilyenkor az Ige mellett, egyházi lapok,* építő cikkek, könyvek kerülhetnek felolvasásra. S ha esti ének eléneklése után a család elcsendesedett lélekkel nyugovóra tér álma is nyugodtabb, pihentetőbb lesz. Az Ige mellett töltött idő nem időpazarlás, hanem a legjobb befektetés a mindennapi munka számára is.

---

*Országos Egyházi lapjaink: „Keresztyén igazság”, — Sopron — az ev. értelmiség lapja. „Harangszó”, — Győr — ev. néplap. „Evangélikus Élet”, — Budapest — egyháztársadalmi, kulturális heti lap. „Élő víz”, — Budapest — az ev. evangélicizáció lapja. „Üzenet”, — Kecskemét — szórványlap. Evangélikus Ifjúság”, — Budapest — a KIE lapja. „Missziói lapok”, — Budapest — ev. külmissziói lap. „Fénysugár” a Fébé diakonissza egyesület lapja. „Kis Harangszó”, — Győr — evang. gyermeklap.

A CSALÁDI HÁZ

Nemcsak a ház lakóin, de a hajlék minden szobáján meg kell látszódní, hogy itt evangélikus emberek laknak. A lélek tisztaságának a ház tisztaságában és rendjében is tükröződni kell. — Az otthon jellegét leginkább a falon függő képek adják meg. Izléstelen képek, amelyek alatt nem lehet ábitatot tartani, nem illenek bele az evangélikus otthonba. Művészi festmények mellett, legyenek bibliai mondásos képeink is. Ezek nemcsak díszei a szobának, de csendes bizonyágtevők is, amelyek már sokszor tettek jó szolgálatot családtagnak vagy belépő idegennek.

Az evangélikus hajléknak van „belső” szobája is, — kisebb lakásnál a háló, nagyobbaknál az ebédlő vagy vendégszoba — amelyet a család nem háborgat, ahová csendes imádságra bármikor bemehetnek a családtagok. Nagy hiány, ha a lélek Istenre vágyik, imádkozni szeretne és nincs a házban egyetlen csendes hely, amelyet lármától megóvnak. — Egy gyülekezeti felügyelőnk ujonnan épült házában a a hálószoba mellett külön kis csendes fülkét találtam. A csendes óra „belső” szobája volt ez.

Legyen egész házunk Istennek szentelt templom, ahol Jézus az Úr, ahol az Ige szavakban is, életben is szóhoz jut. — Juttassuk ezt kifejezésre már a beköltözéskor. Evangélikus ember ujonnan épült házat „házszentelési ünnep” keretében avatja és adja át rendeltetésének.

KERESZT

Bármily kedves, meleg, boldogító is otthonunk, bármily szoros is családi közösségünk, sok fájdalom, és könny között kell megtapasztalnunk, hogy mi itt a földön csak zselérek és vándorok vagyunk. Az életajándékozó, örömtadó Isten a betegség és halál angyalát is elküldi boldog otthonainkba és elszólít apát, anyát, testvért, gyermekeket. Ő adta, Ő veheti el őket.

Ha betegség köszönt a családba, nemcsak a beteget sújtja, hanem az egész családot. De a betegség tanítása is az egész családnak szól.

Tudjuk, hogy minden szenvedés, fájdalom, betegség és halál a bűn kíséreként léptek a világba. Mégsem szabad betegségből az egyéni élet bűneire következtetnünk és ítélnünk. Amikor Jézus elé állítanak egy vakon született azzal a kérdéssel - kicsoda vétkezett itt, ez é vagy szülei? — Jézus világosan megmondja, sem ez sem az ő szülei, hanem azért lett ez így, hogy az Isten dicsősége nyilvánvalóvá legyen. Egészségünkben fel ne fuvalkodjunk, magunkat talán különbnek tartván felebarátainknál. Ne mondjunk ítéletet betegségben szenvedők felett, mintha azok büntetésből szenvednének. S ha Isten bennünket, vagy családukat látogat meg a betegség keresztyével, ne gondoljuk mindjárt, hogy Isten elhagyott.

Jó napokban, egészségben könnyű hinni és bízni Isten atyai szeretetében. De ha elrejtí arcát előlünk és súlyos szenvedéseket bocsát ránk, az már próbára teszi a hitet. Betegsége különösképen áll, hogy akik az Istent szeretik, azoknak minden javokra van. A hívő ember betegágyon is erősödik hitében, a hitetlen kétségbeesik. Hívő ember nem köti Istenbe vetett bizodalját a gyógyulás feltételéhez, hanem minden körülmények között, minden feltétel nélkül hisz az Isten atyai szeretetében. Nem ostromolja az eget állandóan a miért ek kérdésével, hanem várja a segítség óráját.

Epedve várja és akar meggyógyulni. Egy 38 év óta beteg emberrel találkozik Jézus. Minden külső jel arra mutat, hogy ennek az embernek már minden mindegy. Adva volt számára ezernyi gyógyulási lehetőség, de nem használhatta fel egyiket sem, mert „nem volt embere”. Nem állott módjában az adott és kézenfekvő gyógyulási lehetőséget kihasználni. Minden oka megvolt arra, hogy 38 esztendő után végképp elveszítse kedvét. És Jézus ennél az embernél akaratot keres. Azt kérdezi tőle: „akarsz-e meggyógyulni?” Nem azt: szeretnél-e meggyógyulni? Jézus mindig csak olyanokat gyógyított, akik hittek benne és hittek hatalmában. S a hit sohasem lesz akaratnélkülivé.

A hit nem veszíti el derűs életszemléletét sem. A hit akkor is ragyog, ha az eget bánatfelhők takarják. Ezért olvassuk és tapasztaljuk, hogy beteglátogatást tevő lelkész

sokszor maga kap erősítést, biztatást, vigaszt betegétől, akinek a hitben erős lelke összetört testben is bizonytságot tud tenni Istenről.

A gyógyulást vagy a gyógyulás óráját ne akarjuk ki-erőszakolni Istentől. Az Ő bölcsessége sokszor éppen attól tagadja meg a gyógyulást, akinek az Ő országában való erőteljesebb munkálkodás céljából lenne szüksége egészsé-
gére. Mikor Pál könyörög, hogy Isten vegye el testéből a tövist, azt kapja feleletül: Elég néked az én kegyelemem, mert az én erőm erőtlenség által végeztetik el. (II. Kor. 12.9).

A betegágyinak áldásai is vannak. Alázatra int. Meglát-
tatja velünk, hogy életünk nem több a fűszál életénél. (Zsolt. 103, 15—17). Imádkozni tanít, amikor érezzük, hogy engede-
lemre szorulunk. Összetört állapotunk bűnbánatot ébreszt, különösen, ha arra gondolunk, hogy jó napokban nem volt időnk Isten számára, most pedig hetekig áll a munkánk. Hálaadásra indít, hogy életünk elmúlt idejében kegyelemből élvezhettük az egészséget.

A hit álláspontjától azonban távol áll az emberi, or-
vosi segítségtől való elzárkózás. Vegyük hálával azt is, amit Isten emberek által nyújt nekünk.

Lássuk meg azt is, hogy Jézus gyógyító hatalma nem a múlté csupán, mert Ő tegnap és ma és mindörékké ugyanaz. Ő gyógyíthatatlan betegek gyógyítója. (Vak, süket, bélpok-
los, béna). Az Ő igéje ma is rendelkezik ezzel a csodás ha-
talommal. Egyházunk történetében külön fejezetet képez-
hetne a csodás gyógyulások története. S talán ez lenne a leghosszabb részlete a történetkönyvnek. A hitetlen világ Jé-
zus korában sem látta meg ezeket s a világi történelemírás
nem emlékezik meg ezekről, noha módjában állott volna.
A szemfényvesztés akkor is, ma is nagyobb közkedveltség-
nek örvendett.

Szülőhelyemen (Bonyhád) szemtanuja voltam az Ige
hatalmas működésének. Éveken át láttuk nyugszékében ülni
egyik nőtestvérünket, akit minden hazai klinikánkról s egyik
bécsi gyógyintézetből is gyógyíthatatlan betegként küldtek
el. Dagadt lábainak fájdalmát csak az állandó szoros pólya
enyhítette. Helyét igen nehezen, mankók segítségével vál-
toztatta. Egy nyári délutánon Ezsaiás 53. fejezetét olvasta.

Mikor odaért (4. vers) „Pedig betegségeinket ő hordozta...“ hívő imádságban megragadta a kegyelmet. Elvetette mátkóit, felkelt és járt. A mezőről este hazatérő hozzátartozók könnyekig meghatódott csodálkozással vettek tudomást a történeteikről. A kezelő orvos is csodálkozva állott meg az esetről. A nagyközönség a pillanatnyi ámulat és kételkedés után napirendre tért felette és nem látott különös dolgot abban, hogy egy gyógyíthatatlan beteg ismét nehéz mezej munkát végez. Az imaközösségben (Fébé) azonban hitbeli erősödést, boldog hálaadást és együttörvendezést váltott ki.

Egyik alföldi gyülekezetünkben süketnéma fiú meggyógyulásának örvendezhettek az imádkozók. Blumhardt (Szerb Anna fordítása) könyvei eleven bizonyságok amellet, hogy az Ige és az élő hit ma is ható erő. Mégis keveset hallunk ezekről. Ennek oka az, hogy Jézus soha sem csinált reklámot az ő csodatevő hatalmából. Az Ő hívei sem teszik ezt, mert mindig félő, hogy a hitetlen csodavárók a meggyógyítottakhoz fordulnak és nem a csodás Gyógyítóhoz. Nagy hírverés mögött sohasem rejtőzik Jézus, hanem mindig a nagy Szemfényvesztő, még akkor is, ha csakugyan csodadolgok mentek volna végbe. Jézus szerénységével és megváltói igényével ez nem is fér össze.

Nem szállhatunk Istennel vitába és perbe, ha könnyörgéseinkre nemet mond. Ha gyógyító ereje helyett a halál angyala kopogtat be hozzánk. Tudnunk kell, hogy e földön csak vándorok vagyunk. A halál nemcsak bűnünk ítélete (I. Móz. 2:17) a bűnnek zsoldja (Róm. 6:23.) hanem mennyei ajtónyitó is, mely megnyitja az örök élet kapuját. A búcsúzás fájalmát a feltámadás hite és az örök élet reménysége enyhíti. Az Istenbe vetett bizodalom elveszi a halál fulánkját, mely sebezhet, de nem tudja összetörni hitünket, lelkünket.

Koporsók mellett is gyermeki hittel álljunk. Ne tegyük szemrehányást Istennek, hogy miért oly korán hívta el kedvesünket, miért hagyott itt ellátatlan árvákat vagy özvegyeket. Ő az özvegyek és árvák Atyja.

„Igazságot szolgáltat az árvának és özvegynek.“ (Móz 10:18.) Elhagyott özvegyek, kiket sokszor a rokonok is egész embertelenül gyötörnek, bátran építhetnek erre és

bizonyosan várhatják, hogy elhalt férjük helyett Isten fogja megvédelmezni őket.

Az özvegyek és árvák támogatása, védelmezése és vigasztalása nem egyszerű jótett csupán, hanem istentisztelet: „Tiszta és szeplő nélkül való istentisztelet az Isten és Atya előtt ez: meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő nyomorúságukban.” (Jak. 1:27.).

A család keresztje mindig a'kalmat nyújt az Istennek tetsző szolgálatra, engedelmességre. Így lesz a család keresztje is öröm forrásává, mert szolgálni, könnyeket törölni, segíteni öröm.

VIHARBAN

A családi életben mindig voltak és lesznek nézeteltérések, viharok. Sohasem fajulhat oda a viszály, hogy válásra kerüljön a sor. Ne keressük a magunk igazságát, elégtételt, vagy jóvátételt. Házasságban a legtöbb ügyet csak igaz megbocsátással lehet elintézni.

Az Ótestamentum sokat foglalkozik a válás kérdésével. Jézus is beszél erről hal'gatónak, mert a zsidóságban elég gyakori volt a válás. Az apostoli kor s a reformáció evangélikussága nem ismeri ezt a kérdést. Ezért nem szerepel a válás történelmünkben és hitvallási iratainkban. Jézus egyetlen okot tud a válásra s ez a hűtlenség, a házastárs megcsalása (Máté 5:32).

A válásnak nem törvényekkel, hanem hitélettel lehet gátat vetni. Egyházunkban is csak akkor ütötte fel fejét ez a baj, amikor a hit lángja elaludt. Lelki közösségben élő házaspárok válása szinte elképzelhetetlen. — „Börtönök felállítása még nem csökkenti a bűnözők számát. Törvények szaporítása sem elegendő a válások megakadályozására. Egyetlen helyes útja az egyháznak, ha teljesíti a maga hivatását és hirdeti az Ur Jézus akaratát mindenben, mindenkor s így a házasságot illetően is.” (Dr. Gubcsó A. előadásából)

Egyházunk keletkezése óta állandó üldöztetésnek van kitéve. Az apostoli korban a zsidóság heves gyűlölete, a római császárok véres keresztyén üldözése, majd egyházunk eredeti tisztaságába történt visszaállításakor (reformáció) a

vakbuzgóság minden képzeletet felülhaladó dühe kemény tusába állította egyházunkat. Vértanúink vére bőségesen folyt azért az evangéliumért, melyből élünk, melyről neveztetünk; azért az Igéért, Jézus Krisztusért, aki értünk hullatta véréit.

Különösen kemény volt a magyar evangélikusság harca. Kiírtott és felgyújtott községek, százával elvett templomok, várfogság, gályarabság, bitófák, elnyomó törvények jelzik az üldözés útját.

A harc ma is áll. Már nem kint a csatatereken, hanem a benső szentélyben, a családban. Észrevétlenül belopakodó féregként befűrődött a magyar keresztyén felekezetek közé a reverzális-kérdés,* mely szinte áthidalhatatlanul megmérgezte a felekezetek békés viszonyát, sajtó sebeket okozva a magyar nemzeti közösségnek. Sok írás, cikk jelent már meg erről a kérdésről.

Ennek a harcnak kialakult és szervezett haremodora van, amelyre mi nem készültünk fel és ma sem vagyunk felkészülve, mert a családot mindig a béke és boldogság szívetének tekintettük és nem akartuk, ma sem akarjuk harci eszközzé tenni.

Üres érveknek végtelen sorával találkozunk, fortélyokkal, melyek már odafajultak, hogy a másvallású hitvestárs semmibe véve az előzetes békés megegyezést, a házasság előtti napon jelenti ki a mindennel ünnepélyesen felkészült menyasszonynak és családjának, hogy csak abban az esetben hajlandó a házasságot megkötni, ha az evangélikus menyasszony az ő javára aláírja a megegyezést. Ez az erőszak nem riad vissza a botránytól sem, mert előfordult, hogy anyakönyvi hivatalban a házasságkötéskor jelentette ki a menyasszony, hogy nem hajlandó aláírni a házasságkötést, míg ev. vőlegénye nem írja alá a megegyezést az ő javára. Elgondolhatjuk, hogy milyen lelki állapotot, keserűséget vált ez ki a meghurcolt evangélikus családból. Az erőszak nem

---

*Az 1894. évi 31-32. törvénycikk előírja az esketés előtti polgári házasság kötését és megengedi, hogy vegyesvallású szülők a házasság megkötése előtt egyességet, reverzalist kössenek arra nézve, hogy a születendő gyermekek vagy mind az apa vagy az anya vallását kövessék.

riad vissza attól, hogy összetörje hitvestársa szívét, fájdalmas könnyekkel keserítse a szülők lelkét és soha el nem múló rossz emlékké tegye a család legszebb ünnepét.

E helyen nem óhajtunk foglalkozni bővebben e kérdéssel. Megoldása a tiszta házasságban van; vegyes házasság esetén a hitben és hűségben való férfias megállásban, a komoly és megfontolt előkészítésben.

Istennek is van szava ebben: „Légy hű mindhalálig, és néked adom az élet koronáját” — Aki konfirmációi esküjét itt megszegi és Isten nevét így hiába veszi, annál nem marad el az Isten ítélete sem „mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül azt, aki az ő nevét hiába felveszi”.

Isten szava mellett kötelez történelmi multunk. Mert mi értelmű volt akkor ősapák mérhetetlen szenvedésének, áldozatainak, ha az utódaikért folytatott önfeláldozó harcot silány utódok könnyelműen feladják és sárba dobják?

Kötelez a szív hűsége a lelki édesanya, az anyaszentegyház iránt, annak gyermekei, az édes szülők iránt.

Hűséges megállás teremthet csak boldog jövődőt, gazdag áldást, szívbéli békességet. Evangélikus ifjúság légy hű mindhalálig! Evangélikus szülők segítsétek, oltalmazzatok gyermekeiteket a hit harcában, mert az életharcnak is ez az alapot, szilárdságot és erőt. — Isten nem feledkezett meg rólunk. terve van velünk.

„Vigyázzatok! Álljatok meg a hitben, legyetek férfiak, legyetek erősek!” (II. Kor. 16:13.)

T. J.

Végszó

Féltő szeretettel bocsátjuk útjára a kis könyvet, s szerényen kopogtatva a fiúvek ajtaján, hisszük, hogy bebocsátást nyerünk mindenütt.

Vészterhes időkben küldjük hitünk és remény-ségünk kifejezését, hogy az eljövendő új, nagy magyar Hazának a fiszta, nemes evangélikus család értékes pillére lesz.

Magot vetettünk, s ha az aratás csak egyetlen kalászt is fog hozni, megtaláltuk benne minden jutalmunkat.

Hódmezővásárhely, 1944. május hó.

Micsinay Péter

egyházközségi felügyelő,
gyárigazgató

FÜGGELÉK

HIVATALOS TEENDŐK A CSALÁDI ÉLET ESEMÉNYEIVEL KAPCSOLATBAN

Az újszülött gyermeket az apa köteles bejelenteni 8 napon belül az illetékes anyakönyvi hivatalnál. (Községekben az anyakönyvvezető jegyző). A születés után röviddel, részesítsük a gyermeket a szent keresztségben. Illő, hogy Isten bázába első alkalommal is az édesapa s a keresztszülők elkísérjék a gyermeket. A keresztelést legalább egy nappal előbb jelentsük be a lelkési hivatalban. A keresztség lehetőleg istentisztelet keretében történjék. A keresztség kiszolgáltatása után az állami anyakönyvi értesítés alapján kell az újszülöttet az egyházi anyakönyvbe bevezettetni.

Házasságkötés előtt legalább három héttel kihirdetésre jelentkeznek a házasulandók az anyakönyvvezetőnél. Ha mindkét házasulandó helybeli születésű és több mint három hónapig helyben is laktak, akkor a jelentkezéstől számított 19-ik napon már meg is esküdhetnek. Ha csak az egyik fél is más községben született volna, úgy a hirdetés ideje néhány nappal elhúzódik. — Házasságra jelentkezéskor a következő iratokat kell bemutatni: 1. A házrsulandók saját anyakönyvi kivonata; 2. A házasulandók édesatyjának születési anyakönyvi kivonata; 3. Lakbizonylat, (Városban rendőrség adja, községekben a jegyző ad községi bizonyítványt); 4. Szülői beleegyezés 24 éven aluliaknak. Ha az édesapa már nem él, a gyám beleegyezése, amit a gyámhatóság is igazol. Ha a nő 20 éven aluli, teljesen árva és gyámja nem a nagypa, akkor az Árvaszéknek is hozzá kell járulnia; 5. Orvosi bizonyítvány. Lakhely szerinti illetékes tisztiorvos állítja ki. 30 napnál régebbi nem lehet; 6. A házasulandó férfinak katonai bizonyítványa. A hirdetésre jelentkezéskor egyidejűleg jelentkeznek a házasulandók a lelkési hivatalnál. A templomban háromszori (esetleg egyszeri) hirdetés szokásos. Az esküvő időpontját lehetőleg 1—2 nappal előbb ajánlatos bejelenteni. — Házassági megegyezés (reverzáls) kötése a születendő gyermekek vallására vonatkozólag. Megköthető polgármester vagy főszolgabíró előtt díjmentesen és megköthető bármelyik közjegyző előtt Szükséges a két házasulandó fél együttes jelenléte. Mindkettőnek születési anyakönyvi kivonata és két tanu. — Megegyezést csak házasság előtt lehet kötni és házasságkötés után már

nem lehet megváltoztatni. Magánmegegyezések törvény előtt nem érvényesek. **Dispensáció**, felmentés a kihirdetés alól. — Indokolt esetben polgármester, főszolgabíró vagy alispán a házassági hirdetés alól felmentést adhat. Ez esetben a házassulandók a felmentési irat birtokában azonnal megesküdhetnek.

Halotti bejelentés: A halottkém- orvos bizonyítványát valamely családtag, vagy a család bármely megbízottja az anyakönyvi hivatalnál bemutatja, aminek alapján elvégzik a bejegyzést. Az anyakönyvi hivatal által kiállított halottvizsgálati bizonyítványt az illetékes lelkész hivatalnál kell leadni, mert e nélkül a lelkész nem temetheti el az elhunytat. Tanácsos a halál beálltát és a temetés kitűzendő időpontját mielőbb a lelkész hivatalnál bejelenteni, hogy esetleg két temetés ne essék ugyan arra az időpontra. — Az is megtörténhet, hogy a lelkész gyülekezetétől távol van s így még marad idő hazahívására vagy helyettesről való gondoskodásra. A halott családja maga értesíti a kántort is és gondoskodik sírhelyről, illetőleg sírhely kiadásáról. Harangozásról a lelkész gondoskodik, ha ezt a család kéri.

Áttérés: egyik felekezetből a másikhoz. Az áttérni szándékozó a saját illetékes lelkész hivatalában, lelkész előtt két tanu jelenletében kijelenti, hogy egyházából kilépni óhajt. Ezt 15 nap leteltével, de 6 héten belül tartozik megismételni. A kijelentkezés megtörténtéről vagy az illetékes lelkész ad bizonyítványt, vagy annak megtagadása esetén a két tanu állítja ki. A kijelentkezési bizonyítványokkal az áttérő fél azon egyház illetékes lelkészénél jelentkezik, amelybe felvétetni óhajtja magát. A felvevő lelkész a bemutatott bizonyítványok alapján anyakönyvezi a betérőt és részére áttérési bizonyítványt állít ki. Az áttérő ezt a bizonyítványt személyesen bemutatja az állami anyakönyvvezetőnél (jegyzőnél), aki az állami anyakönyvbe is bejegyzi a vallásváltoztatást. Az áttérőt újszülött gyermeke is követi a vallásváltoztatásban 7 éves korig. 7-18 éves gyermekek csak árvaszéki engedéllyel követhetik a szülők vallásváltoztatását. Ha a szülők egyvallásúak lesznek és azelőtt közöttük megegyezés (reverzális) állott fenn, úgy ezt a körülményt a reverzalist kiállító hatóság, polgármester, főszolgabíró előtt be kell jelenteniök a megegyezés módosítása végett.

Hitvallás.

*Én evangélikus vagyok,
Szent hitemért élek halok.
Ez Jézus igaz vallása,
Melynek nincs a földön mása.
Maga mondja: Azt figyeljétek,
Amit Én hirdetek néktek!
Hogy az igazat tudjátok,
Ott az Írás! Olvassátok!
Amit ez a Szentkönyv hirdet.
Azt vallom én semmit többet.
Ami ezen kívül vagyon;
Azt hitemen kívül hagyom.*

Amen.

Konfirmációi fogadalom.

*Fogadom, hogy egyházamat,
Amíg élek, el nem hagyom,
S gyermekeim tisztá hitét
Semmiért oda nem adom!
Kárukra én reversálist,
Semmi kincsért, sosem adok:
Cegyenek a gyermekeim
Mind-mind evangélikusok!*

(Benkóczy-Keken)